

VOORAF

Na een buitengewoon koud voorjaar begint de maand mei goed. In de eerste week schijnt veelvuldig de zon en die zon brengt warmte. Overal om je heen zie je de groei. Van bomen, van struiken, van planten en van gras. En, ondanks de gigantische hoeveelheid regen die er de laatste tijd is gevallen, geldt 'code oranje', want het is te droog en dat merken we. Gek eigenlijk dat we tegenwoordig in ons land alles in regeltjes bevatten. Code oranje; erger dan geel maar gelukkig nog geen rood. Wie bedenkt zoiets? We leven niet meer, maar we worden geleefd.

Dick de Jong

APOLOGISCHE SPREEKWOORDEN

Opnieuw vijf stuks uit de spreekwoordenreeks:

- Dat kost geen geld, zei boer Jan, en hij gaf zijn jongen van de wisse (een stuk hout of een twijg).
- Timmeren kost geld, zei de boer, en hij ging om een cent nagels.
- Veel gerucht maar weinig munt, zei de boer, en hij danste op een hoop mosselschelpen.
- Een gezegend onweer zei de boer, terwijl hij werd doodgebliksemd.
- Dat is goed tegen de muizen, zei de boer toen zijn boerderij in brand stond.

Molenaarsgraaf (prent van Joseph Adolf Schmetterling, 1761-1828).

HUIB DE KOK 1924-2016

Op 2 mei 2016 overleed Huibert Adrianus de Kok. Hij was de oprichter van Boerderij & Erf Alblasserwaard-Vijfheerenlanden. De provincie Zuid-Holland had al wat andere ontwikkelingen in gang gezet in dit gebied (Het Landschapsplan en Den Hâneker) en zag met lede ogen aan dat het boerderijenbestand aan krimp onderhevig was. Daarom werd Huib de Kok benaderd met de vraag of hij mensen wist, die met elkaar hier de schouders onder wilde zetten.

Huib de Kok, op zoek naar nieuwe verhalen.

Ik herinner me nog dat ik met mijn gezin aan het eind van een dag in de tuin zat, aan de Giessenkant en dat Huib me belde. Hij vertelde van zijn missie en vroeg of ik penningmeester wilde worden van een nieuw op te richten stichting. Zo'n verzoek van je oom (Huib was een broer van mijn moeder) mag je niet weigeren. Op zo'n zelfde manier benaderde hij ook de anderen van het eerste uur. Zijn netwerk was groot, heel groot. Logisch, want Huib kwam in het hele gebied bij de boeren. Als veevoederhandelaar, 'meelboer', zei hij zelf. Dat hoofdberoep was de basis voor zijn nevenbestaan: antiekhandelaar. Huib kwam bij de boeren in een tijd dat die de waarde van oude spullen nog niet inzagen. Huib bracht hen niet alleen die kennis bij, maar gaf ook geld voor waar de boeren van af wilden. Zo verzamelde hij een aardige collectie. Maar Huib had meer kwaliteiten. Hij kon verbinden en hij kon verhalen vertellen. Zijn moeder Cornelia de Kok (mijn grootmoeder) zei altijd:

'Huib kon niet kiezen tussen dominee of boer, dus is hij het allebei maar geworden'.

Die verzamelwoede leidde in 1971 tot de aankoop van een vervallen boerderij in Giessendam: De Koperen Knop. Samen met zijn vrouw Janny en zijn drie dochters toog hij aan het restaureren. Daarmee heeft hij de basis gelegd voor het museum dat er later in werd gevestigd.

Al veel eerder heeft hij als amateur archeoloog pionierswerk verricht. Zijn werkzaamheden werden bijzonder gewaardeerd door de Rijksdienst voor het Oudheidkundig bodemonderzoek. Het gevolg was dat prof. dr. Louwe Kooijmans zijn doctoraalscriptie aan Huib heeft opgedragen.

Een van de dingen waar Huib erg van kon genieten was de natuur: Een merel die boven in een boom het hoogste lied aanheft.

Hij was dol op zijn kinderen en kleinkinderen, die hij van alles leerde over de Alblasserwaard, het gebied waar hij het liefst vertoefde.

Hij schreef voor de Stichting Boerderij & Erf AV het standaardwerk Boer en Boerderij, een boek dat ondanks de vernieuwende tijden actueel blijft.

Op 7 mei 2016 is Huib de Kok onder grote belangstelling begraven op de begraafplaats (het kerkhof, zou hij gezegd hebben) van Giessen-Oudekerk, feitelijk midden in het gebied dat hem zijn leven lang het liefst is geweest. De predikant die de afscheidsdienst leidde zei het heel treffend: Huib heeft alles uit het leven weten te halen, wat er uit te halen valt.

Dick de Jong

OPROEP

Links ziet u een in de Alblasserwaard gemaakte foto met drie werktuigen. De beide links hebben een spade-achtig model, maar zijn voorzien van open stukken. Weet iemand waar deze voor werden gebruikt?

ARMELUISKOE

ARMOEDE

Een herkenbaar, maar tegelijkertijd onbekend gezegde is: In tijden van nood leert men geiten houden. Logisch, want de geitenstand gedijt bij een economische crisis, werkloosheid en armoede; bij voorspoed neemt de populatie af.

Ooit was de hoorn van Amalthea, de geit die Zeus in zijn eerste jaren zoogde, het symbool van rijkdom en welvaart, de hoorn des overvloeds. Maar in de loop der

eeuwen verwerfde de geit het stempel van armeluiskoe. De koe 'voor den minderen man' gaf voor weinig geld melk, boter, vlees en mest. Na de Tweede Wereldoorlog, toen de wederopbouw al werd verdrongen door een groeiende welvaart, liep de Nederlandse geitenstapel terug van 300.000 dieren tot 10.000 in 1970. Halverwege de jaren tachtig kwam in welvarend Nederland de echte kentering.

TOENEMENDE BELANGSTELLING

Door de superheffing op koemelk en de verwoede pogingen het aantal varkens en kippen terug te dringen, werden sommige veehouders gedwongen zich toe te leggen op het houden van geiten. De groeiende welvaart die de geit de das om dreigde te doen, heeft haar uiteindelijk de redding gebracht.

De geit is weer populair en de Nederlanders gingen massaal aan de geitenkaas. Er zijn in Nederland nu meer dan 250 melkgeitenhouders. Samen melken ze 60.000 geiten en dat levert jaarlijks 50 miljoen liter melk op.

Nog eens 40.000 geiten staan onder de hoede van hobbyisten die geiten houden voor de aardigheid, niet om een schamel bestaan wat te verlichten. Met geiten herstellen ze het contact met de natuur, doen ze mee aan wedstrijdkeuringen of vinden ze het houden van geiten gewoon leuk voor de kinderen.

VERSPREIDING

Maar waar bevinden zich al die honderdduizend Nederlandse geiten? Heel af en toe zie je nog wel eens een geit onderaan een dijk. In een kaalgevreten cirkel staat

ze moederziel alleen, vastgebonden aan een stok. Wat treurig is want een geit is een kuddedier.

Melkgeitenhouders tonen graag hun bedrijf aan het publiek, de eigentijdse veehouderij heeft niets te verbergen. Soms gaat het om een fraai gelegen behuizing in een pastorale omgeving zoals de Ridammerhoeve in het Amsterdamse Bos of Wolverlei op landgoed Twickel in de buurt van Delden. Ook in de Alblasserwaard en Vijfheerenlanden ontwaar je soms ineens een kudde geiten. Helderwit steekt de kudde geiten op de opvallend groene weide of tegen de achtergrond van bomen en luchten.

Niet alle geiten zijn even goed gehuisvest; de meeste dieren in de commerciële geitenhouderij leven in groepen van 20 tot 100 dieren in goed geoutilleerde stallen. Die zien eruit als kleine, moderne fabriekshallen met stro op de vloer.

CHINESE WIJSGEER

Waar ze ook verkeren, geiten komen altijd sympathiek over. Een koe oogt een beetje bite, een schaap onnozel maar een geit toont karakter. Met de ogen een beetje dichtgeknepen, alsof ze steeds tegen de zon in moeten kijken, maken ze een wereldwijze indruk. Misschien komt het door de sik, die een geit op een oude Chinese wijsgeer doet lijken. En dan hebben we het alleen nog maar over de gewone witte geit. Ook andere Nederlandse stamboekrassen hebben stevast karaktervolle koppen.

Toch heeft de geit haar reputatie niet mee. Wispelturigheid, onwelriekendheid en vandalisme kleven de geit aan. Al in de middeleeuwen waren geiten bij landeigenaren niet geliefd. Ze grazen niet alleen het weiland kaal maar doen zich, staande op de achterpoten, ook tegoed aan takken en struiken. Zo hebben zo hele streken kaalgevreten en grootschalige ontbossing op hun geweten. Ze zijn ook meesters in uitbreken en kunnen in een kwartiertje tijd in hun eentje een hele tuin de vernieling in helpen.

VOLKSKUNDE

In de volksmond is de geit en de bok niet geliefd: een geit van een vrouw, een bok van een man en mekkerende kinderen, zo'n gezin kan men beter mijden.

De duivel kreeg bokkenpoten aangemeten en de herdersgod Pan – half mens, half bok – joeg de mensen de stuipen op het lijf met zijn geschreeuw en achtervolgde met nooit aflatende geilheid de nimfen.

Geitenhouders hebben daar een andere kijk op. Zij vinden geiten levendig en intelligent, speels, mallotig, nieuwsgierig en handig en soms lastig.

Een bok stinkt, dat is waar. Uit een klier achter de hoorns komt een geurstof vrij die een vieze zoete stank verspreidt.

KETENBEHEER

Dit brengt ons op een pijnlijke kwestie. Wat gebeurt er met al die jonge geitenbokjes? Volgens de oude handboeken worden ze geruimd. Je hebt slechts één bok nodig voor honderden nakomelingen maar wat gebeurt er met al die jonge geitenbokjes?

De fokkerij, de mesterij, de melkerij, de slacht en de verkoop zijn tegenwoordig aan elkaar gekoppeld en vertegenwoordigen de hele keten van het aflammeren tot de verkoop van het vlees.

Binnen de geitenbranche vertelt men met verve over hoe jammer het is dat de Nederlanders nog niet aan het vlees van het jonge geitenlam willen want het is zacht en mals als kalfsvlees.

In de statistieken is het Nederlandse geitenvlees nauwelijks terug te vinden. Voor het gemak tellen de cijferars het meestal bij het lamsvlees op.

VLEES

Jonge bokjes en de voor de melkproductie overbodige geitenlammetjes van ongeveer zes weken oud gaan geslacht naar landen waar geitenvlees wel op waarde wordt geschat zoals Italië, Spanje en vooral Portugal. In Portugal is het een delicatessen en voor de Spanjaarden is het geitenlam traditioneel feest-eten met Pasen en Kerst.

Geitenkaas mag dan populair zijn in Nederland, geitenvlees eten wij nauwelijks. Het zou onaangenaam ruiken en een sterke smaak hebben, luidt het vooroordeel. Al in de Romeinse tijd werd geadviseerd alleen het jonge dier te bereiden.

De beschrijvingen van de smaak lopen nogal uiteen van: eigenlijk hetzelfde als lam, kalf of rund of als lam maar meer uitgesproken wild en met een langere vleesdraad. Iedereen lijkt in een geit te proeven wat hij wil.

Eten van geitenvlees wordt in Nederland ook niet erg aangemoedigd.

Restaurants hebben het nauwelijks op de kaart staan en recepten zijn bijna niet te vinden. Nederlandse kookboeken weten er ook geen raad mee en in veel Indonesische restaurants is de geit vaak vervangen door lam.

JAKOB

Misschien leent het dier zich daarom zo goed voor voedselvervalsing. De oude, blinde Isaak werd misleid met twee jonge geitenbokjes die door zijn vrouw Rebecca als wild waren bereid. Zij wist haar lievelingszoon Jakob, een huiselijk type, voor zijn oudste broer – de jager Esau – te laten doorgaan en zo zijn vader de zegen te ontfoetselen die voor Esau was bedoeld.

Sindsdien is de geit wel vaker gebruikt voor bedrog, door haar vlees als lam te verkopen, of andersom, net zoals het uitkwam. Het meest opmerkelijke verschil tussen de geit en het lam is het korte staartje van de geit, dat staat omhoog terwijl de staart van het lam hangt. De uitgekookte vervalser maakte dan ook een lamsstaart aan het geslachte geitenbokje vast.

ISLAMITISCH

Door de opkomst van de allochtone middenstander moet het nu veel makkelijker zijn in Nederland geitenvlees te bemachtigen; alleen al in het Amsterdamse telefoonboek staan tientallen islamitische slagers. Maar in de zomer zijn veel van deze zaken dicht of de vaste clientèle is met vakantie.

Steeds meer zie je bij een gewone Nederlandse slagerij een plateau prachtige geitenbouten in de etalage liggen.

VAN HET BESTUUR

ADVERTENTIES

Binnenkort starten we met het opnemen van advertenties in de nieuwsbrieven. Dit betekent dat er tenminste 12 keer een advertentie verschijnt, tweemaal in de gedrukte versie en 10 keer of meer, al naar gelang de verschijningsfrequentie. De kosten voor een staande advertentie op een kwartformaat van A4 (dus A6) is € 250,-- exclusief (thans 21%) BTW. Aanmeldingen graag bij het secretariaat.

UIT DE VERGADERINGEN

Vast onderdeel van de bestuursvergaderingen en de bijeenkomsten van het dagelijks bestuur, zijn de stukken van de landelijke overkoepeling, de Stichting Agrarisch Erfgoed Nederland. Daarnaast komen ook altijd de activiteiten van de werkgroepen aan de orde. De laatste tijd zijn hieruit weinig of geen bijzonderheden te melden. Als er wel nieuws is, hoort u dat.

MASTERPLAN

Nog steeds zijn we in 'gesprek' met de provincie Zuid-Holland inzake de afrekening. Wat nog rest is de discussie over gemaakte kosten van de verlichte boerderijenroute langs de Giessen. Uiteindelijk hebben we daar € 7.000 aan bijgedragen, waarvan we 50% van de Rabobank hebben ontvangen.

NIEUW PROJECT

Zoals al eerder gemeld is er een werkgroep actief om projectonderwerpen in beeld te krijgen voor een nieuw project. Dat zal dan moeten in samenwerking met de Krimpenerwaard en Gouwe Wiereke.

NIEUWE DRIESLAGFOLDER

Op dit moment wordt er een nieuwe algemene folder van de Stichting Boerderij & Erf AV voorbereid.

NIEUW BOEK WORDT OPGESTART

Publiciteitsmedewerker Dick de Jong is bezig met de eerste voorbereidingen voor een nieuw boek. De bedoeling is dat dit gaat over alles wat bij de boerderijen in de loop van de tijd is bijgebouwd.

REDACTIE EN SAMENSTELLING:

Dick de Jong - Bureau Tekstwerk m.m.v. Jenny Mollema-Gons
Buitendams 51 - 3371 BA Hardinxveld-Giessendam - 0184-615094 - ditekst@planet.nl
FOTO'S: Collectie Boerderij & Erf A-V, Bureau Tekstwerk en Internet

SECRETARIAAT BOERDERIJ & ERF A-V:

Sluis 57 ▪ 2964 AT Groot-Ammers ▪ 0184-661425/06-53759618
secretariaat@boerderijenerf.nl ▪ bank NL14RABO0325074739
website: WWW.BOERDERIJENERF.NL IBAN

Europees Landbouwfonds voor
plattelandontwikkeling
Europa investeert in het platteland

In de halfjaarlijkse gedrukte versie van de nieuwsbrief komt een artikel over de schouw.